
Presentació

El número 46 de *Quaderns del CAC* dedica el seu monogràfic al tema **Participació, ciutadania i comunicació**. Moguts per l'interès creixent que desperta el paradigma participatiu i que s'ha registrat com a conseqüència de les transformacions de l'ecosistema comunicatiu, hem volgut convidar la comunitat investigadora a fer les seves aportacions. La resposta ha estat molt positiva, i la volem posar en valor de manera especial, perquè aquest número s'ha realitzat en ple període de la crisi de la COVID-19, que, com a la resta de la població, també ha afectat autors, autores i persones revisores. Fruit dels esforços de tothom, el lector té a les seves mans un seguit de contribucions que il·lustren els múltiples angles de la temàtica.

La ploma convidada per a aquest número és **Marius Dragomir**, professor visitant de la Central European University (Budapest), on dirigeix el Center for Media, Data and Society, després de més d'una dècada treballant per a l'Open Society Foundations a Londres com a responsable del Program on Independent Journalism i del Network Media Program (NMP). Des de la seva privilegiada talaia d'observació, examina en el seu article "Votar amb la cartera: el significat real de la participació ciutadana als mitjans de comunicació" la dinàmica entre la participació ciutadana i els models de negoci, per tal de posar en el centre del debat la sostenibilitat del periodisme independent. La seva mirada col·loca el focus en la connexió entre dos aspectes molt discutits per separat, però rarament interrelacionats: el model canviant de finançament del periodisme i la participació de la ciutadania als mitjans.

Javier Marzal-Felici, María Soler-Campillo i Carlos López-Olano es focalitzen en el servei públic de comunicació. "Participació ciutadana i mitjans de comunicació públics. Resultats de *focus groups* a acadèmics, professionals i experts en dinamització social" és el títol del seu article, en el qual constaten la crisi de legitimitat d'aquests mitjans en el marc de les transformacions que afecten l'ecosistema mediàtic. També destaquen el rol que pot jugar la participació ciutadana com a eina per legitimar el servei públic i frenar la pèrdua de rellevància social que l'afecta. Finalment, el text també posa èmfasi en el paper de la cocreació com a potencial enquadrament de la ciutadania en els mitjans públics.

Natalia Quintas-Froufe i Montserrat Vázquez-Gestal aborden la participació des de la perspectiva de l'activitat de reclamació de l'audiència en relació amb el servei públic. Al seu article "El Defensor de l'audiència de RTVE com a mediador en la resolució de reclamacions sobre el canal infantil Clan (2010-2015)" analitzen l'activitat desplegada pels pares i mares del públic infantil, en què mostren les seves preocupacions davant la institució del Defensor de l'Audiència pels continguts del canal públic especialitzat Clan. A més de presentar la institució i establir els temes que generen inquietud, el text posa en relleu alguns avantatges que es deriven d'aquesta interacció, com ara l'explicació de criteris que poden contribuir a l'alfabetització mediàtica de les famílies.

Eloi Camps Durban centra el seu interès en l'experiència de les ràdios ciutadanes. En el seu article "La participació en les ràdios ciutadanes: proposta d'anàlisi a partir dels conceptes de *resistència simbòlica* i *alfabetització mediàtica*", revisa exemples de continguts participatius a partir de casos escollits entre les experiències de ràdios ciutadanes de l'espai català de comunicació. Parteix de l'assumpció que la participació en aquestes experiències de comunicació alternativa és indissociable de la contribució a la creació de continguts i proposa com a marc d'anàlisi els conceptes de *resistència simbòlica* i *alfabetització mediàtica*.

José Emilio Pérez Martínez ens retrotrau a una de les experiències més genuïnes de participació comunicativa: la de les ràdios lliures. En el seu article "Les ràdios lliures madrilenyes: comunicació local i participació veïnal a la dècada de 1980", estudia les relacions sinèrgiques entre els moviments socials i el de les ràdios lliures. Documenta l'experiència d'ús de la ràdio per part del moviment veïnal madrileny, especialment efervescent en la dècada dels anys vuitanta del segle xx. Les experiències analitzades mostren com la participació en les ràdios lliures és una forma més d'activisme i una eina per trencar l'espiral de silenci a què són sotmesos.

En l'article "La deficient regulació a Espanya dels mitjans de comunicació comunitaris: el cas de Cuac FM", **Isabel Lema Blanco** investiga les peripècies que afecten, encara avui, les experiències de comunicació comunitària, que són hereves de les iniciatives documentades en el text anterior. Lema analitza les barreres que troba la ciutadania per accedir als mitjans de comunicació sense afany de lucre. Vertebrada la seva recerca amb l'estudi de cas de Cuac FM (A Coruña), una ràdio comunitària que ha guanyat una batalla a l'Administració en els tribunals i que serveix de fil conductor per analitzar la regulació dels mitjans de comunicació comunitaris a la normativa vigent.

Precisament sobre la regulació del sector escriuen **Ángel García-Castillejo, Manuel Chaparro-Escudero i Lara Espinar-Medina**. A l'article "La modificació de la Llei audiovisual d'Andalusia pel Decret Llei 2/2020, i la privatització dels mitjans públics locals. Anàlisi d'impacte i constitucionalitat", analitzen l'estructura de la comunicació local a Andalusia i l'impacte que es derivaria de l'aplicació de la reforma de la Llei audiovisual d'Andalusia. Tot i que se centren en els efectes possibles al sector radiofònic local, assenyalen les conseqüències que se'n derivarien també per a les televisions públiques locals.

Tiffany Marques, Jorge Ferraz de Abreu i Rita Santos aborden el tema de la televisió interactiva, un epítom de la participació. En el seu article "Unificació de continguts audiovisuals a la iTV, un reclam per atraure generacions més joves a la gran pantalla: el cas d'Ultra TV", plantegen el problema que representa la desafecció de les joves generacions respecte de la gran pantalla i estudien una estratègia que reverteixi aquesta indiferència. A partir d'un cas d'una interfície única que integra continguts lineals i no lineals, mostren el potencial per atraure usuaris joves cap a les pantalles d'iTV i per transformar les seves experiències de consum.

Emma Torres-Romay i Silvia García-Mirón, en una reacció immediata, analitzen l'activitat d'*influencers* d'Instagram a Espanya en els primers compassos de la pandèmia de COVID-19. Al seu article "*Influencers* i coronavirus. Els continguts sobre la pandèmia COVID-19 a les publicacions de prescriptors de xarxes socials a Espanya (2020): el cas d'Instagram", estudien els continguts sobre la pandèmia generats per un grup d'*influencers* destacats, com han afectat les seves activitats comercials i quines han estat les formes i els gèneres elegits per tractar el tema.

A la secció d'articles, el text de **Clàudia González Deumal** titulat "Anàlisi d'iniciatives d'alfabetització mediàtica entre centres escolars i mitjans de comunicació locals a Catalunya" fa una radiografia d'experiències d'educació en comunicació que aprofiten la sinergia entre els centres educatius i els mitjans audiovisuals de proximitat. L'article identifica les activitats segons la titularitat dels centres, els nivells educatius i la seva interrelació amb els mitjans locals.

Emili Prado
Director